

Nr 508

Av herr **Heckscher m. fl.**, *angående civilförsvarets uppbyggnad,*
m. m.

(Lika lydande med motion nr 429 i Första kammaren)

Det utrikespolitiska läget skärptes ytterligare under senare delen av år 1961. Skandinavien och östersjöområdet kom därvid påtagligt i brännpunkten. Någon realistisk grund för antagandet att läget inom överskådlig framtid skulle förbättras föreligger inte. Tvärtom tyder tecken på att vi måste räkna med risken för att den latenta spänningen mellan de två dominerande maktblocken i världen kommer att ta sig uttryck i nya akuta konfliktsituationer. Detta kan leda till påfrestningar också inom den del av konfliktområdet, där vårt land har randstatens utsatta läge. Det är naturligt att i ett sådant läge aktualisera frågan om vår beredskap. Detta får inte tolkas som något utslag av överdriven oro, utan skall ses som en uppriktig vilja att i tid se till att vi väl förberedda skall kunna möta de påfrestningar som kan komma. Väl förberedda kan vi endast vara om vi redan nu inrättar oss efter de krav som ett krig med dagens moderna förstörelsevapen kan innebära. Tveksamhet på den punkten kan få allvarliga konsekvenser, inte minst ur psykologisk synpunkt.

Redan under hösten bedömdes utsikterna på kort sikt som så allvarliga, att särskilda åtgärder behövde vidtas i syfte att stärka den omedelbara försvarsmässiga beredskapen.

Överbefälhavaren överlämnade i november månad förra året förslag till de kompletterande medelsäskanden för budgetåret 1962/63 som enligt hans bedömning fordras för att stärka *den militära beredskapen* — och i synnerhet då den efter läget avpassade insatsberedskapen. Till dessa medelsäskanden har hänsyn inte kunnat tas vid statsverkspropositionens färdigställande.

Den ekonomiska ramen för det militära försvarets successiva modernisering och stärkande har utrymme för en långsiktig förstärkning, framför allt av krigsmaktens materiella beredskap. Detta utrymme har visserligen beräknats med utgångspunkt från ett allvarligt utrikespolitiskt läge men icke med hänsyn till akuta utrikespolitiska krissituationer. Ramen har därtill av statsfinansiella och samhällsekonomiska skäl pressats samman i förhållande till det ekonomiska utrymme den ansvariga försvarsledningen ansett oundgängligen nödvändigt med hänsyn till målsättningen för försvaret. Härav torde den slutsatsen kunna dragas att något ekonomiskt utrymme icke föreligger för de kostnader som tillfälliga

tillspetsningar i det utrikespolitiska läget kan medföra. För den händelse sådana kostnader skulle behöva täckas av medel inom den förutsatta ramen för vårt försvar måste detta leda till svårigheter för den långsiktiga planeringen och förseningar när det gäller att skapa en långsiktig beredskapsförstärkning, om vars nödvändighet i ett latent utrikespolitiskt spänningsläge lika stor enighet råder som om den långsiktiga försvarsplaneringens ekonomiska fördelar.

Det framstår som ofrånkomligt att chefen för försvarsdepartementet underställer de slutsatser vartill han kommit i anledning av överbefälhavarens förslag till kompletterande medelsäskanden riksdagens prövning. Därvid bör utgångspunkten vara att den planerade försvarsramen till sitt materiella innehåll icke får urholkas. Ej minst är det av betydelse att förutsättningar skapas för ett effektivt utnyttjande av anslagen på kapitalbudgeten och att dessa anslag får de förstärkningar som med hänsyn till den vapentekniska utvecklingen torde vara nödvändiga. Det kan också finnas nödvändigt att i lämpliga former för arbetsmarknadsstyrelsen framhålla vikten av att militära anläggningar av betydelse för beredskapen får behövlig prioritet med avseende till deras arbetskraftsbehov.

En snabb höjning av *beredskapen inom civilförsvarsområdet* har betydelse för vår andliga motståndskraft och vår utrikespolitiska handlingsfrihet. Vetskapen om att civilförsvaret i ett plötsligt katastrofläge kan fylla sin uppgift att rädda människoliv är en förutsättning för att det aktiva försvaret effektivt skall kunna verka. Ett verkligt funktionsdugligt civilförsvaret stärker de rent psykologiska förutsättningarna att motstå påtryckningar och försök till politisk utpressning.

Civilförsvaret befinner sig under uppbyggnad enligt en av riksdagen godkänd planering. Civilförsvarets medelsäskande för budgetåret 1962/63 utgår från den av riksdagen beslutade tioårsuppbyggnaden av civilförsvaret. I årets statsverksproposition har emellertid civilförsvarsstyrelsens medelsäskanden nedskurits med i runt tal 15 miljoner kr., vilket allvarligt måste anses urholka riksdagens tidigare beslut om civilförsvarets uppbyggnad och därmed också civilförsvarets möjligheter att fullfölja den planmässiga och successiva beredskapshöjningen. Under trycket av den tilltagande utrikespolitiska spänningen har förslag tidigare framlagts om att uppbyggnadstiden skulle förkortas så att civilförsvaret skulle vara medelmässigt fullt tillgodosett och till stora delar också helt funktionsdugligt år 1967. Bifall till detta förslag skulle medföra en planmässig och successiv beredskapshöjning såväl rent materiellt som psykologiskt. I all synnerhet skulle förbättringar kunna genomföras beträffande tillgången på befolkningsskyddsrum och den skadeavhjälpande organisationens effektivitet.

Att utan närmare undersökningar genomföra den föreslagna förkortningen av civilförsvarets uppbyggnadstid kan å andra sidan leda till icke önskvärda konsekvenser av organisatorisk och praktisk art. En närmare undersökning av den möjlighet till en snabb beredskapshöjning som civilförsvarsstyrelsen anvisat bör emellertid skyndsamt företagas. Denna undersökning bör företagas av Kungl.

Maj:t, och förslag i anledning av undersökningen bör snarast, senast vid innevarande riksdags höstsession, föreläggas riksdagen.

Inom ramen för den rörliga kredit som beviljats för inköp av sådana varor som med hänsyn till vår *ekonomiska försvarsberedskap* bör och kan lagras har Kungl. Maj:t vid slutet av förra året gett överstyrelsen för ekonomisk försvarsberedskap ökade möjligheter till sådana inköp. Då emellertid alltjämt ett belopp av tvåhundra miljoner kr. återstår av denna ram kan dessa inköpsmöjligheter utan särskilt beslut av riksdagen ytterligare vidgas. Det finns anledning utgå från att överstyrelsens resurser behöver förstärkas — måhända redan inom en förhållandevis kort tid. Att detta bör ske är inte minst beroende av den vikt man måste tillmäta uthålligheten av vår ekonomiska försvarsberedskap inför risken av en lång avspärrning. Lagring av för landets försörjning och ekonomi oumbärliga förnödenheter äger emellertid icke endast rum genom överstyrelsens försorg utan också i näringslivet och där i form av normal lagerhållning. Det kan finnas skäl att hålla denna omständighet i minnet vid utformandet av skattepolitiken och den ekonomiska politiken så att denna icke motverkar beredskapssyftet.

För att i fredstid från realistiska utgångspunkter kunna öka den *psykologiska beredskapen* och därmed ge ett bidrag till försvarsviljans upprätthållande även i sådana utrikespolitiska lägen som inte direkt inger allmänheten oro bör de för denna verksamhet ansvariga — närmast beredskapsnämnden för psykologiskt försvar — ha bästa tänkbara möjligheter att skapa sig en föreställning om potentiella motståndares propagandauppläggning och propagandaavsikter. Ett synnerligen värdefullt hjälpmedel härvidlag är kontinuerliga analyser av det kalla krigets propaganda. Sådana behövs både för planläggning i stort av motåtgärderna vid plötsliga tillspetsningar i läget och som underlag för verksamheten under krig. Redan under andra världskriget utvecklades tekniskt högtstående metoder för sådant analysarbete. Sedan dess har utvecklingen gått ytterligare framåt. Många specialforskare på området gör nu gällande att man genom kontinuerlig djupanalys av propagandan i viss mån kan förutsäga politiska eller militärpolitiska åtgärder. Under alla förhållanden kan ett studium av en potentiell motståndares propagandaverksamhet inom de egna gränserna och bland allierade ge goda anvisningar om bedömningar som där göres av den högsta politiska och militära ledningen. I fredstid torde ett fortlöpande studium och en fortlöpande analys av dessa förhållanden kräva endast begränsad personalstyrka. Vad som främst torde behövas är resurser för insamling och bearbetning av uppgifter om använda massmedia, om propagandans omfattning, inriktning och spridning samt om den verkan denna kan beräknas ha. Den slutliga bedömningen av detta material förutsätter expertis, som dock icke torde behöva heltidsanställas för uppgiften.

Den nu pågående, intensiva utvecklingen inom det teletekniska området, som bl. a. medför att televerkets resurser för att tillgodose det kommersiella sambandsbehovet blir mycket hårt belastade, förorsakar i någon mån en konflikt

mellan det kommersiella behovet och utbyggnaden av för totalförsvaret angelägena och för dess ändamålsenliga funktion nödvändiga sambandsresurser. Endast i enstaka fall har hittills det kommersiella behovet fått stå tillbaka för totalförsvarets. Det måste emellertid vara mycket angeläget att alla totalförsvarsmyndigheter redan i fred får sina sambandsbehov tillfredsställda, då en improvisation inom detta område i krig icke har någon större utsikt till framgång. För att åstadkomma en utbyggnad av totalförsvarets sambandsanläggningar och för att tillfredsställa de krav den långsiktiga beredskapen ställer bör i första hand telestyrelsens och dess distriktsförvaltningars resurser inom särskilt hårt ansträngda planeringsområden förstärkas och utvidgas. Då verkan även på kortare sikt måste åstadkommas bör emellertid telestyrelsen erhålla Kungl. Maj:ts direktiv att i större utsträckning än vad nu sker ägna sina krafter åt att färdigställa totalförsvarets sambandsanläggningar.

Med hänsyn till vad ovan anförts hemställer vi,

att riksdagen måtte

a) till *Extra förstärkning av civilförsvarets uppbyggnad* för budgetåret 1962/63 anvisa ett reservationsanslag av 15 000 000 kr.;

b) till *Beredskapsnämnden för psykologiskt försvar* för budgetåret 1962/63 anvisa ett förslagsanslag av 95 000 kr.;

c) i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte

1) omedelbart låta undersöka konsekvenserna av ett påskyndande av civilförsvarets uppbyggnadstid och på grundval härav för 1962 års riksdag vid dess höstsession framlägga förslag avsedda att avsevärt förkorta civilförsvarets uppbyggnadstid; samt

2) i direktiv till telestyrelsen ge färdigställandet av totalförsvarets sambandsanläggningar viss prioritet framför kommersiella sambandsbehov.

Stockholm den 26 januari 1962

Gunnar Heckscher

Leif Cassel

Rolf Eliasson

Tage Magnusson

Eric Nilsson

T. G. von Seth

Ernst V. Staxäng

Karin Wetterström

Carl Östlund